

Stap in de wereld van de binnenvaart

‘Ik had vroeger een schipperskind bij mij in de klas; ik woonde vroeger tegenover het schippershuis, of het schippersinternaat; ik ben bij Sluis 0 geboren; ik zag ze altijd voorbij gaan...’ ‘Iedereen heeft wel ergens een haakje met de binnenvaart, maar niemand weet eigenlijk precies hoe het zit...’ Karin Anema

Van de Sámi in de sneeuw met min 40 graden naar plus veertig graden in Ethiopië, van de indianen in Suriname naar de indianen in Mexico; het zijn allemaal reisverhalen geworden, waarmee Karin Anema je verbindt met plekken waar je niet bent geweest. ‘Vandaag koop ik alle kleuren – het levensverhaal van een man en zijn psychoses’ is een innerlijke reis dat tevens in het Duits is vertaald en verfilmd wordt.

Vorige maand verscheen er weer een boek van haar hand: ‘Boegwater – leven op de binnenvaart’. Je zou denken dat deze laatste weinig met de andere gemeen heeft, maar is dat ook zo?

Sooswijsheid

‘Groenhof? Hij was een echte NPRC-schipper, iemand die voor zijn organisatie stond, alles er voor over had. Hij stond voor saamhorigheid. Hechtte eraan om met elkaar lid van de club te zijn’. Nadat Mario zijn biertje heeft opgedronken, voegt hij eraan toen: ‘Als ik aan de Neerlandia denk, denk ik meteen “Antonio!” Zwart was wel bijzonder, hij was de enig in de Rijnvaart’. ‘Antonio is een strebertje, hij is de eerste buitenlander met een Rijnpatent’, onderbreekt een ander hem. ‘Hij heeft het goed gedaan, vervolgt Mario. ‘Hij is één van de weinige buitenlanders die de ambitie heeft gehad om schipper te worden. Van Oost-Europeanen, Tsjechen, Roemenen, Bulgaren en ook Filippijnen zou je meer verwachten, maar die komen niet graag aan het stuurrad, die gaan liever op het dek werken. Antonio is daar als enige doorheen gebroken’.

De Neerlandia in het Winschoterdiep, 1984.

Archieffoto Binnenvaartmuseum de Rene Siegfried

Door al deze boeken lopen twee rode draden, waar Anema voorkeur aan geeft: een (relatief) gesloten gemeenschap om zich helemaal in te verdiepen en mensen die altijd of vaak onderweg zijn. Dat laatste spreekt natuurlijk voor zich; op een drijvende kiel leven schippers hun leven. Maar hoe zit het met de gesloten gemeenschap. Het is wellicht wat de

kocht worden. De havenmeester attendeerde haar toen op een nieuw onderwerp; ‘illegale’ havenbewoners. Het werden vijftien mooie interviews, waarvan er 12 werden gepubliceerd in de Waterkampioen, aangezien het volgens Anema meer reportagemateriaal was en geen dragend materiaal voor een boek.

De Vantage op de reis van Budapest naar de Rijn. In de verte Passau. Het carillon klinkt over het water.

Foto's Karin Anema, tenzij anders vermeld

buitenwereld ziet. Anema heeft het in ieder geval nooit zo ervaren: “Het is echt een warm bad van vertrouwen waar je invalt...we kennen dat eigenlijk niet meer. Ook op mijn reizen is dat er niet, je moet altijd alert zijn. Schippers zijn heel erg omarmend en gastvrij, maakt niet uit waar je aan boord stapt”.

De tip

Anema had ook jeugdherinneringen. Opgroeïend in Friesland, van scheepjes die in het IJsselmeer vastgevroren lagen; een ijsbreker die alles open kwam breken met de schepen in konvooi erachter, terwijl de schaat-sers dan stonden te mopperen... “Mijn ouders woonden langs het Van Harinxmakanaal en hadden het dan over kinderen die in de kost waren. Ik was toen misschien 6 of 7 jaar en kon me er niks bij voorstellen. Ik snapte het gewoon niet”. Al die dingen bleven echter wel in het achterhoofd hangen.

Na het overlijden van haar man, zo’n zes en een half jaar geleden, moest het zeilbootje ver-

Een van de interviews was met een oud-schipperszoon. “Een man van 45, die echt alleen over de eerste negen jaar van zijn leven vertelde met heel veel verve, alsof daarna zijn leven was blijven stilstaan. Ik vond het prachtig. En ik dacht: ‘Die binnenvaart, natuurlijk, natuurlijk!’” De herinneringen kwamen vanzelf weer naar boven.

Als een rechercheur te werk gegaan

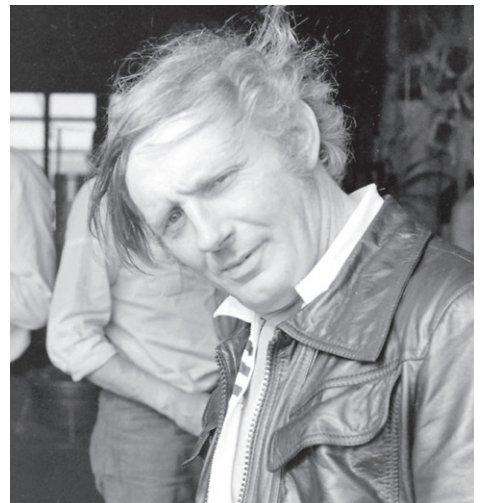
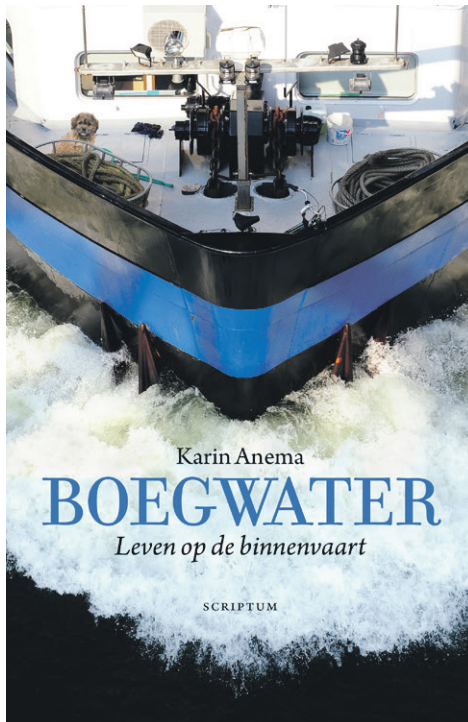
Zonder garantie dat dit wel materiaal voor een boek zou worden – maar tot nu toe heeft ze er een goede neus voor - is Anema in de wereld van de binnenvaart gestapt. Ze heeft haar ogen en oren de kost gegeven door zoveel mogelijk mensen uit de sector te ontmoeten. Ze heeft naar schippers geluisterd. Naar hun verhalen. Over hun strijd om het bestaan. Over vroeger. Over de toekomst. Van zeilend vrachtschip tot 4.000 tonners. Van geen communicatiemiddelen naar boordcomputer en auto aan boord. Van zwaar werk naar automatisch. Van ieder kanaaltje naar slechts enkele hoofdvaarwegen. Van gezin aan boord naar een mannenmaatschappij.

Pas in een later stadium, na ongeveer al een klein jaar bezig te zijn met het interviewen van mensen aan de wal en het meevaren, heeft Anema haar hoofdpersoon gevonden: de Kaapverdiër Antonio. Vanaf dat moment werkt ze aan één stuk door aan het boek; om zijn verhaal af te maken en het daarmee verweven levensverhaal van Jopie, de andere hoofdpersoon in het boek die in 2005 overleed, vorm te geven. Anema heeft minstens dertig oud-collega’s en familieleden in Duisburg en Friesland gesproken om een goed beeld te krijgen van zijn leven en hem niet te baseren op een paar bronnen.

Met de reconstructie van de levens van Antonio en schipper Jopie van de Neerlandia, legt Anema – zonder te oordelen of te veroordelen - de cultuur van de binnenvaart bloot. Universele thema’s als doorzettingsvermogen, generatieconflicten, integratie en discriminatie overstijgen het particuliere verhaal.

Antonio dos Reis op de Pride of Faial in de haven van Antwerpen.

Schipper Jopie van de Neerlandia (1976).

Foto uit privéverzameling van Ruud van der Noordt

Antonio dos Reis.

‘Boegwater – leven op de binnenvaart’ is te koop in de (online) boekhandel. Prijs: 22,50 euro. ISBN: 978 94 6319 085 5

Karin Anema (1955) is schrijfster en journaliste. Met groot inlevingsvermogen en met oog voor sprekende details verdiept zij zich vooral in verschillende culturen. Van haar verschenen eerder onder meer ‘De groeten aan de koningin’, ‘Mexicaanse sneeuw’ en ‘De laatste grens’, dat genomineerd werd voor de Bob den Uylprijs. ‘Vandaag koop ik alle kleuren – het levensverhaal van een man en zijn psychoses’ is in het Duits vertaald en wordt verfilmd.